

MAAN ALLA

VAKOILUA, VASTARINTAA
JA URKINTAA
SUOMESSA 1941-1944

 SAGA
EGMONT

Jukka Rislakki

Jukka Rislakki

Maan alla

Vakoilua, vastarintaa ja urkintaa
Suomessa 1941–1944

SAGA Egmont

Maan alla: Vakoilua, vastarintaa ja urkintaa Suomessa 1941–1944

Cover image: Shutterstock

Kirja ilmentää aikaa, jona se on kirjoitettu, ja sen sisältö voi olla osittain vanhentunutta tai kiistanalaista.

Copyright © 1985, 2023 Jukka Rislakki and SAGA Egmont

All rights reserved

ISBN: 9788727059204

1. POD edition

No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted, in any form or by any means without the prior written permission of the publisher, nor, be otherwise circulated in any form of binding or cover other than in which it is published and without a similar condition being imposed on the subsequent purchaser.

www.sagaegmont.com

Saga is a subsidiary of Egmont. Egmont is Denmark's largest media company and fully owned by the Egmont Foundation, which donates almost 13,4 million euros annually to children in difficult circumstances.

Punatukkaisen pojan jalat ylsivät tuskin lattiaan, kun hän istui tuolin reunalla. Kuulusteluhuoneen ilma oli sakea tupakansavusta, ja miehet höllensivät solmioitaan.

Valokuvakansio avattiin. Ensimmäiset kuvat olivat tuttuja.

– Tällä kertaa, poika, puhut totta, Valpon päällikkö sanoi. – Tunnetko tämän miehen?

– En.

– Valehtelet! Tunnetko tämän naisen, mies kysyi osoittaen sormellaan seuraavaa kuvaa.

– En tunne, poika valehteli taas.

– Hän valehtelee, päällikkö ärähti kääntyen sivummalla istuvan lastensuojelutarkastajan puoleen.

– Mutta, yritti tarkastaja väliin, – ehkä teidän kuvanne ovat eri näköisiä...

Päällikkö läimäytti kansion vihaisesti kiinni. – Meidän kuvamme eivät ole koskaan eri näköisiä!

Lukijalle

Tämä kirja kertoo sodanvastustajista, vasemmiston maanalaisesta toiminnasta ja liittoutuneiden, lähinnä Neuvostoliiton auttajista Suomessa toisen maailmansodan aikana.

Näistä asioista on meillä kirjoitettu hyvin vähän. Historiat ja muistelmät sota-ajalta eivät näistä ihmisistä yleensä kerro. Pian työn aloitettuani ymmärsin, miksi niin on.

Suomen viranomaiset kieltäytyvät jyrkästi julkistamasta tietoja näistä yli 40 vuoden takaisista tapahtumista. Monet mukana olleetkin ovat haluttomia puhumaan; heidänkin mielestään voi olla "liian aikaista" muistella. Jotkut olisivat jo valmiita unohtamaan. Suomalaiset eivät ole vielä läheskään yksimielisiä näiden tapahtumien merkityksestä ja luonteesta.

Harva mukana ollutkaan tietää paljon. Maanalaisen liikkeen elinehto oli salailu, ja moni ei tiennyt edes lähimmän toverinsa oikeata nimeä. Kovin moni tarinamme päähenkilöistä ei ole enää elossa; jotkut ovat 80–90-vuotiaita.

Kertomuksen pohjana ovat haastattelut, joita useat kymmenet ihmiset suostuivat antamaan vaiettuaan vuosien ajan – katkeruuden, epäluulojen ja ehkä pelonkin täyttämien vuosien ajan. Monet heistä esiintyvät nyt ensi kertaa julkisuudessa omilla nimillään. Satojen henkilönimien joukossa on vain yksi salanimi, jonka jouduin keksimään haastateltavan vaatimuksesta. Nyt paljastuvat ensimmäisen kerran myös liittoutuneita auttaneet vakoojien ja sabotoijien verkostot, joiden jäsenet pystyivät toimimaan "maan alla" Suomessa jopa kevääseen 1945 asti.

Kirja kertoo nuorten naisten ja miesten valinnoista. Monet heistä olivat vasta teini-ikäisiä, kun toinen maailmansota alkoi. Se joka luulee, että valinta oli helppo ja että se tehtiin pelkuruudesta, erehtyy. "Maan alle" painuminen ja aktiivinen toiminta sotaa vastaan vaativat yhtä paljon rohkeutta kuin rintamalle lähteminen. Tuloksena oli usein kuolema – joko pidätettäessä tai myöhemmin oikeuden tuomitsemana ja teloittajien ampumana. Kiinni jääneet saivat ankaria rangaistuksia sellaisistakin rikoksista, joihin he eivät olleet syyllistyneet, ja joitakin vankeja kiirehdiittiin teloittamaan vielä aivan sodan lopussa.

Sota-ajan Suomessa ei kukaan päässyt helpolla. En tyrkytä sankaruutta, esikuvia, ainoaa "oikeata" mallia. Kriisitilanteessa sankaruus voi ilmetä monin eri tavoin. Kun yksilö uskaltaa toimia vakaumuksensa mukaan oman kukistumisensa uhalla, en tunne tarvetta jälkiviisauteen. Jos joku kuitenkin joutuu kiusaukseen kirotta pettureita tai juhliä sankareita, ei varmasti ole pahitteeksi, jos hän tuntee perustavat tosiasiat.

Tarkastelen tapahtumia erilaisten ihmiskohtaloiden kautta. Kuulin monesta elämästä, joita en pystynyt rekonstruoimaan kyllin hyvin tai jotka eivät mahdu yhden kirjan sivuille. Ne saattavat jäädä unhoon – ainakaan emme voi niitä

vuosikymmeniin selvittää. Valtiollisen poliisin papereiden salaisuusaika oli meillä hyvin pitkä, ja hiljattain sitä vielä pidennettiin niin että pääsemme tutkimaan sota-ajan papereita vasta 2000-luvulla.

Nykyäänkin saamme tutustua vain oikeuden päätöksiin maanpetos- ja valtiopetosjutuissa. Puolustuksen puheenvuoroja, eriäviä mielipiteitä ja tutkintapöytäkirjoja emme saa lukea; ne ovat salaisia. Näin tuomittujen on vieläkin vaikea puhdistautua ja teloitettujen omaisten puolustaa heitä.

Haastattelut, kirjeet, päiväkirjat ja oikeuden päätökset eivät riitä, tutkijan olisi nähtävä myös tutkintaviranomaisten asiakirjoja. Joitakin Valpon ja sotilasviranomaisten salaisia papereita löysin, mutta en kylliksi. Valpon mappeja pääsevät kyllä ”vakavat, luotettavat” tutkijat penkomaan opetusministeriön luvalla, mutta tällaisia tutkijoita ei aihe näytä kiinnostaneen. Joka tapauksessa jotkut tutkijat ovat saaneet Valpon papereita, jotkut toiset eivät. Herää kysymys: miten meidät suomalaiset jaetaan luotettaviin ja epäluotettaviin?

Yhden päähenkilön, Veikko Pöystin, tutkiminen on hyvin ongelmallista, sillä hän kuoli sota-aikana, ei jättänyt kirjoitettua jäämistöä, eikä läheisiä omaisia ole. Pyysin 1984 oikeutta tutustua Pöystin henkilömappiin, jonka täytyy sisältyä Valtionarkistossa säilytettävään suojelupoliisin vanhaan arkistoon. Opetusministeri Gustav Björkstrand päätti, etten saa nähdä sitä. Valitin korkeimpaan hallinto-oikeuteen. Pyydettyään normaalisti lausunnot eri viranomaisilta oikeus päätti 1985 aivan samoin, ettei ole mitään ”erityistä syytä” näyttää papereita minulle. Päätös merkitsi työtaakan moninkertaistumista, sillä tiedot ja asiakirjat piti kaivaa esiin mitä moninaisimmista lähteistä.

Kiitoksiakin on jaettava. Sota-arkistossa ja Kansan Arkistossa minua opastettiin avuliaasti. Keskusrikospoliisi antoi tutustua vanhoihin etsintäkuulutuksiin. Kirjailijat Raija Oranen ja Kalevi Seilonen sekä kansanedustaja Leo Suonpää antoivat minun tutustua omiin arkistoihinsa.

Ennen kaikkea: kymmenet työväenliikkeen veteraanit ja myös eräät viranomaiset antoivat pitkiä haastatteluja ja osoittivat muistavansa 45 vuodenkin takaiset tapahtumat jopa kellonaikojen ja vuorosanojen tarkkuudella. Monet heistä lukivat ja kommentoivat kirjan lukuja niiden ollessa vielä keskeneräisiä. ”Ulkopuolisina” eräitä lukuja suostuivat tarkistamaan mm. Timo Koste, Kalle Kuittinen, Kalevi Seilonen ja Elvi Sinervo.

Kirjan loppupuolella kerron siitä, kuinka erilaisia valintoja Suomessa tehtiin kriisiaikana, ja siitä, miten Suomesta tehtiin ”yksimielistä” aikana jolloin sanaa konsensus ei vielä tunnettu. Kun urkinnan ja mielipidemuokkauksen tekniikat oli kerran hiottu, ei mikään voinut estää niiden vaikutusten ulottumista myös sodanjälkeiseen aikaan.

Kaikki lähteet on mainittu kirjan lopussa. Niistä lukija näkee, että kaikki kertomukset ovat tositapahtumia ja että henkilöt esiintyvät omilla nimillään yhtä poikkeusta lukuun ottamatta. Lisäksi muutama henkilö esiintyy vain tyttötai kutsumanimellään. Kirjassa on paljon vuorokeskusteluja, ja on syytä huomauttaa, etten ole keksinyt vuorosanojakaan itse; olen poiminut ne haastatteluista ja kirjallisista lähteistä.

”On oikein ja paikallaan katsoa eteenpäin, mutta nähdäkseen selvästi on hyvä tietää myös siitä mitä on takana”, kirjoitti Arvo Turtiainen vankilapäiväkirjansa esipuheessa. ”Niin monet unohtavat sen ja niin monet eivät halua muistaa.”

*Jotkut kysyvät: miksi näitä tapahtumia pitää kaivella? Eikö
niitä voisi jo unohtaa?*

Kuinka asioita, joita ei tiedetä tai muisteta, voi unohtaa?

Helsingissä Euroopan sodan päättymisen

40-vuotispäivänä 9. toukokuuta 1985

Jukka Rislakki

Veikko Pöysti, 33, gangsteri

Koputus oli hiljainen, ja naiset raottivat ovea epäröiden.

Vaasankatu 23:n hämärässä portaikossa he näkivät kookkaan, harteikkaan, urheiluasuisen nuoren miehen, jonka vaalea tukka törrötti sekaisena. Kasvot olivat hiestä kosteat ja hengitys kulki raskaana, mutta hän hymyili.

– Tarvitsisin, tytöt, vähän apua. Voinko tulla sisään?

Mitään kysymättä he aukaisivat ovea lisää, ja vieras livahti asuntoon. Veikko Pöystin sota oli alkanut.

Hän oli vieraassa kaupungissa.

Veikko Henrik Pöysti oli syntynyt Haminassa 26. kesäkuuta 1909 ja muuttanut vanhempineen Suomen Karjalaan. Isä oli punakaartilainen ja istui kahdesti vankilassa poliittisen toimintansa vuoksi. Äiti oli harras uskovainen.

Vuonna 1918 Veikko joutui 8-vuotiaana elättämään perhettä ”kerjuupaloilla” isän paettua valkoisten kostotoimia Neuvosto-Venäjälle. Valkoiset vierailivat Pöysteillä isää hakemassa, ja heidän käyntinsä ”kylvivät luokkataistelun

siemenen lapsen mieleen”, kuten Veikko itse myöhemmin sanoi.

Perhe muutti 1924 Käkisalmeen, ja siellä Veikko liittyi 17-vuotiaana Puutyöväen liiton jäseneksi. Hän toimi myöhemmin osastonsa puheenjohtajanakin. Hän oli myös aktiiviurheilija. ”Vuonna 1927 hänen innokas ja taistelutahtoinen luonteensa johdatti hänet illegaaliseen kommunistiseen toimintaan, mistä asti hän oli puolueen uskollinen jäsen”, kuten hänen ystävänsä Artturi Rönnqvist kuvailee.

1920-luvun lopussa Pöystin pojat Einar, Veikko ja Taisto viettivät paljon aikaansa työttömien nuorten suosimassa kahvilassa sekä nuorten työläisten opintoyhdistyksessä ja sen lausuntakuorossa. Isä ”Ukko-Pöysti” (Matti) oli nahkapeitturi ja innokas järjestömies. Jaakko Lehtoranta muistelee, että kun hän liittyi kommunistiseen nuorisoliittoon 1929, oli vanhin veljeksistä, Einar, hänen kolmihenken solunsa jäsen.

Veikko elätti itsensä työmiehenä, meni naimisiin ja sai tyttären. Ensimmäisen kerran Veikko Pöysti vangittiin 1929. Hän oli 20-vuotias, kun Viipurin hovioikeus tuomitsi hänet maaliskuussa 1930 neljäksi ja puoleksi vuodeksi kuritushuoneeseen valtiopetoksen valmistelusta eli mm. ”etappipuuhiista”. Tuomiolla istuivat samalla kertaa myös Matti-isä ja Einar-veli seitsemän muun miehen lisäksi, ja yhdessä he istuivat myös Tammisaaren pakkotyölaitoksessa. Kovimman tuomion sai Veikko.

Pöystit tuomittiin Skp:n sotilaslinjan työntekijöinä yhteyksien pitämisestä seitsemään silloiseen ja entiseen jääkäriin, jotka palvelivat Savon prikaatissa. Jääkärit saivat lisätuomioita mm. ”nurkumisesta” sekä ”kasarmioloja räikeästi vääristelevän

kirjoituksen kirjoittamisesta”. Veikko Henrik Pöysti Lumivaaran Kuhkaan kylästä oli

edellämäinitun sotilaskomitean jäsenenä pitänyt yhteyttä Savon prikaatin Käkisalmen kaupunkiin ja Sakkolan pitäjän Kiviniemen kylään sijoitetuissa joukko-osastoissa toimivien kommunististen solujen kanssa ja noihin joukko-osastoihin levittänyt kiihoituskirjallisuutta kuin myös järjestön asiamiehenä tehnyt Viipurin läänissä salaisia matkoja...

Oikeus julisti lisäksi takavarikoiduksi Veikko Pöystiltä “pidätettäessä tavatut, hänen rikollisesta toiminnastaan saamastaan palkkiosta jäljellä olevat rahat 236 markkaa 50 penniä”.

Veikko Pöysti pääsi ehdonalaiseen vapauteen huhtikuun lopussa 1934 ja ehti tehdä nopeasti paljon, mikäli oikeuden seuraavaan päätökseen on uskomisen. Hän toimi ainakin Skp:n aineiston kuljettajana ja itärajan ylittäjien oppaana Laatokan pohjoispuolella sekä puolueen johtotehtävissä Käkisalmella. Keväällä 1935 hän yritti paeta Neuvostoliittoon kuultuaan, että pidätys oli taas odotettavissa. Hän jäi kuitenkin kiinni Suojärvellä Hyrsylän mutkassa, missä Suomen raja kiemurteli erikoisella tavalla. Hän luuli olevansa Neuvostoliitossa mutta olikin kävellyt takaisin Suomen puolelle. Elokuussa Viipurin hovioikeus totesi mm.:

Veikko Pöysti... oli toukokuusta vuonna 1934 toukokuun alkuun vuonna 1935 Käkisalmen kaupungissa toiminut Suomen kommunistisen puolueen Viipurin piirin alapiirikomitean organisaattorina, tehtävänään järjestää ja johtaa sanotun

puolueen rikollista toimintaa mainitussa kaupungissa, sekä tuona aikana ollut yhteydessä sekä puolueen ylempien toimitsijain että sen Suojärven pitäjässä toimineen asiamiehen kanssa, tehnyt puolueen asioissa salaisia matkoja Viipurin läänissä, järjestänyt Käkisalmen kaupunkiin Suomen kommunistisen puolueen salaisissa tehtävissä liikkuneita toimitsijoita ja jäseniä varten niin sanotun yhteyspaikan ja sen hoitajaksi hankkinut Frans Tapani Mäkisen ja antanut hänelle säilytettäväksi ja edelleen toimitettavaksi salaista vallankumoukseen kiihottavaa kirjallisuutta, samassa kaupungissa levittänyt niin ikään vallankumoukseen kiihottavia julistuksia ja esityksiä, yrittänyt järjestää Suomen kommunistisen puolueen Venäjälle pyrkineille asiamiehille tilaisuutta päästä salateitse sanottuun valtakuntaan ja tähän rikolliseen toimintaan hankkinut Einar Fredrik Pöystin ynnä 7 päivänä toukokuuta 1935 itse yrittänyt mainitun puolueen asioissa samoin salatein mennä Venäjälle kuin myös, liittyttyään syyskuussa vuonna 1934 Käkisalmen kaupungissa toimivaan Suomen työväen urheiluliiton alaiseen voimistelu- ja urheiluseura Tuiskuun, yrittänyt levittää vallankumouksellisia aatteita sanotun seuran jäsenten keskuuteen.

Tuomiolla oli Veikon ja Einarin lisäksi seitsemän muuta karjalaista, joukossa viipurilainen nainen Eudokia Vasilintytär Sidoroff, joka oli hoitanut "yhteyspaikkaa", sekä Niilo Iivananpoika Sosoi, joka kuoli 80-vuotiaana Lappeenrannassa juuri tätä kirjoitettaessa 1985. Veikon tuomioon yhdistettiin aiemmin kärsimättä jääneen tuomion loppuosa, ja hän sai kuuden vuoden ja kolmen kuukauden tuomion. Hän joutui suorittamaan sen loppuun asti, joten kaikkiaan hän tuli

istuneeksi vankiloissa yli kymmenen vuotta ja oli lopulta vapautuessaan 31-vuotias.

Vankeusajan Veikko Pöysti käytti opiskeluun. Hän saavutti monien vankitovereidensa ja vartijoidensakin kunnioituksen taistelemalla muurien sisällä oikeudettomuutta ja mielivaltaa vastaan. Vankilan johto painosti häntä, sillä hänet tunnettiin etappimiehenä ja häntä epäiltiin vankilan salakirje yhteyksien järjestäjäksi, mikä ei ollut aivan väärä luulo.

Pöysti ei koskaan laiminlyönyt voimistelua ja ”kylmiä pyyhkeitä”. Hänen voimansa tunnettiin, ja kerrotaan, että hänen katseensa jäähmetti miehen. Martti Malmberg oli patapoikana 1932 vankilakeittiössä, jossa Pöysti oli pääkokki. Hän kertoo, että Pöysti oli keittiön valtiass; muilla ei ollut sinne asiaa. Pöysti mittasi annokset, pojat sekoittivat ne ja pesivät astiat. Työn ulkopuolellakin Pöysti apupoikineen oli muita vankeja vapaampi.

Pöysti joutui työskentelemään myös pyykkituvalle, metalliverstaassa ja puuseppänä. Kerran verstaalla eräs hankala vartija yritti taas haastaa riitaa. Pöysti nosti hänet rinnoista seinälle ja piti siinä vähän aikaa.

– Ollaanko ihmisiks?

Vartija kalpeni saamatta ääntä suustaan. Hän ei pystynyt tarttumaan aseeseensa. Päästyään alas hän poistui vähin äänin huoneesta. Miehet katselivat Pöystiä ja joku sanoi: – Siinä on semmonen mies, josta voi tulla vielä sankari.

Pöysti vapautui vankilasta 25. toukokuuta 1941. Hänen vanhempansa kertoivat, että muiden lähtiessä evakkoon hänen vaimonsa oli jäänyt Siitolassa perunakuoppaan; hän halusi jäädä

neuvostoliittolaisten puolelle ja uskoi Pöystinkin ilmestyvän sinne aikanaan. Pöysti alkoikin heti suunnitella matkaa.

Pöystin entinen vankitoveri Urho Harjunpää oli tullut helluntaina touko-kesäkuun vaihteessa Vaasasta osuustoimintaliikkeeseen (KK) edustajakokoukseen, joka pidettiin Kansallisteatterissa. Vaasalaiset puhuivat kokouksessa neuvostokaupasta, rauhasta ja sodan uhasta, minkä jälkeen Väinö Tanner kiiruhti korokkeelle ja sanoi, että ”on vaarallista puhua rauhasta”. (Niin saattoi ollakin, sillä kahden viikon kuluttua Harjunpää tovereineen pidätettiin.)

Oli lämmin, ja Harjunpää astui teatterista kadulle vilvoittelemaan. Siinä hän näki Pöystin ja pyysi tätä lähtemään kanssaan Pohjanmaalle, sillä Pöystin vanhemmat ja Leena-tytär oli evakuoitu Ylistaroon. Pöysti sanoi kuitenkin menevänsä Neuvostoliiton lähetystöön anomaan passia. Harjunpää todisteli, ettei passia varmasti heltiäisi, mutta hän ei saanut toveriaan muuttamaan mieltään.

Pöysti ilmestyi 6. kesäkuuta 1941 Rönngqvistien asuntoon kuumeisena ja horjuvana. Vaikka hänellä oli keuhkokuume, hän oli menossa lähetystöön järjestämään matkaansa. Samana päivänä Rönngqvistit veivät hänet sairaalaan Unioninkadulle. Syntymäpaikkansa perusteella hänet määrättiin sieltä siirtoväelle varattuun Suomen Huollon yleissairaalaan, joka sijaitsi Pietarinkadulla Ullanlinnassa. Tyyne Rönngqvist kävi katsomassa häntä joka päivä ja kertoi hänelle vasemmistolaisten pidätysaallosta.

Tilanne alkoi tuntua turhan kuumalta, ja eräänä päivänä Pöysti pyysi hoitajalta vaatteitaan. Viattomuuttaan tämä paljasti, mikä potilasta odotti:

– Voi, ette te nyt tarvitse vaatteitanne. Teitä tullaan hakemaan huomenna kymmeneltä. Soittivat valtiollisesta poliisista.

Se ei sopinut Pöystille, jolla oli sodan varalta muita suunnitelmia. Hän selvitti tilanteen heti Tyyne Rönnqvistille, ja tämä lähetti sairaalaan vieraaksi ystävänsä Elsa Karhusen, joka toi mukanaan kassissa pienen siviilivaatekäärön. Puku oli Yrjö Mattasen verryttelyasu. Kun Pöysti oli kookas mies, päättävivät housut melkein puolisääreen, ja kengät olivat aivan liian pienet.

Kesäkuun 20. päivän vastaisena yönä, kun hänen potilastoverinsa nukkui, Pöysti kapusi alas sairaalan toisen kerroksen ikkunasta. Hänet kuljetettiin autolla eteenpäin.

Seuraavaksi Pöysti ilmaantui Vaasankadulle, kahden hänelle ennestään tuntemattoman naisen asuntoon. He olivat Irja Honkonen (nyk. Ovaskainen) ja Martta Roiha, jonka mies oli metsäkaartissa. Honkonen oli jo kauan ollut ”merkattu” vasemmistolainen. Hänen sairaalloinen miehensä oli paennut viikko vihkimisen jälkeen 1932 vankeustuomiota Neuvostoliittoon, ja syksyllä 1933 Irja yritti sinne salaa moottoriveneellä Viipurista. Toverit olivat varanneet mukaan viinaa mutteivät lainkaan kompassia, ja matka katkesi huonossa säässä saareen Suomen puolella.

Pöysti ei kertonut piilopaikkaa tarjonneille naisille nimeään eikä muutakaan itsestään. Nämä olivat kuitenkin saaneet ennalta tiedon, että heidän asunnolleen voi ilmestyä poikia, joiden on päästävä turvaan.

Irja Honkonen suostui ryhtymään Pöystin avustajaksi. Hän sai ”monia vaikeita tehtäviä” suorittaakseen, ja tarpeen tullen Pöysti kävi tapaamassa häntä piileskellessään muualla. Honkonen hankki elintarpeita pimeästi, ohi säännöstelyn. Pohjanmaalle suuntautunut muonanhakuretki myöhään syksyllä

hänelle koitui kohtaloksikin. Hän huomasi, että häntä seurattiin, ja hän meni sisarensa asuntoon suunnittelemaan pakoa Ruotsiin koeteltua Ykspihlajan reittiä pitkin. Valpo pidätti hänet sieltä; Martta Roiha oli silloin jo viety.

Toisen maailmansodan aikana Suomessa käytiin sotaa monella rintamalla. Piilossa katseilta toimi järjestäytynyt ryhmä vasemmistolaisia, jotka vastustivat sotaa ja avustivat Neuvostoliittoa jopa vuoteen 1945 asti. Kullakin jäsenellä oli oma tehtävänsä verkoston päämäärien saavuttamisessa, oli kyse sitten tiedustelusta, logistiikasta tai sabotaasista. Paljastuminen saattoi olla elämän ja kuoleman kysymys, ja moni tunsikin toverinsa vain salanimeltä.

Maan alla: vakoilua, vastarintaa ja urkintaa Suomessa 1941–1944 on Jukka Rislakin tietokirja sodanvastustajista Suomessa toisen maailmansodan aikana. Haastatteluihin ja historiallisiin lähteisiin perustuva teos kertoo monen maanalaisessa liikkeessä toimineen henkilön tarinan, josta on pitkään valettu.

Jukka Rislakki (s. 1945) on palkittu suomalainen kirjailija ja toimittaja, joka tunnetaan historiaa käsittelevistä tietokirjoistaan. Hänen teoksiaan ovat Erittäin salainen: vakoilu Suomessa (1982) ja Olematon vakooja (2017).